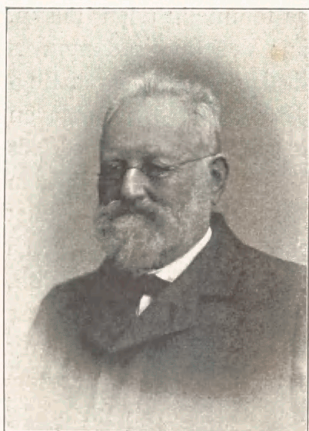

JOHANNES VAHL

1831—1901

AF H. EHRENCRON-MÜLLER

Den 3dje Januar 1901 samledes en talrig Kreds af Venner paa Skydebanen for at fejre den Mand, hvis Navn staar over disse Linier, og som to Dage i Forvejen, paa det nye Aarhundredes første Dag, havde fyldt sit 70de Aar. Ingen anede den Aften ved at se ham munter og glad som et Barn over al den Hyldest, der bragtes ham, at hans Liv lakkede mod Enden, og at kun to Maaneder efter skulde den samme Venneskare samles om hans Baare. Rigtignok vidste hans nærmeste Venner og Omgangsfæller, at han nogle Gange havde haft et lettere Slagtilfælde, men med den beundringsværdige Sejghed, der prægede ham, havde han hver Gang rejst sig, som detsyntes, lige kraftig og arbejds-

dygtig. Det vakte derfor megen Bestyrtelse, da han, som ellers var den første, der indfandt sig paa Biblioteket om Morgenen, d. 22de Marts ikke gav Møde, og, da Biblioteket lukkedes om Middagen, ilede den nuværende Overbibliotekar og Meddeleren af disse Linier ud til hans Bopæl, hvor de erfarede det triste Budskab, at han var bleven ramt af et Par stærke, hurtigt paa hinanden følgende apoplektiske Anfald, og endnu, medens vi opholdt os i hans Hjem, drog han sit sidste Suk.

Johannes Vahl er født den 1ste Januar 1831 i Aalborg, og denne sin Fødeby omfattede han til det sidste med en stadig lige varm og frisk Kærlighed. Hans Fader var Regimentskirurg Hendrik Vahl, en Søn af den berømte Botaniker Martin Vahl. Faderen døde allerede 1837, og, da han efterlod sig en talrig Børneflokk og de økonomiske Kaar ingenlunde var glimrende, kunde det være vanskeligt nok for hans Enke, Wilhelmine (f. Bøggild), at holde Hjemmet vedlige og skaffe det nødvendige til Børnenes Underhold. Det lykkedes hende imidlertid at holde Sønnen til Studium, men, som Vahl selv har fortalt, maatte han allerede under sin Skolegang bidrage til sit Underhold ved at manucere dem af sine Kammerater, som trængte til mere Hjælp, end Skolen dengang kunde byde. 1849 blev han dimitteret fra Aalborg Katedralskole og begyndte efter at være kommen til København at studere Medicin, vel mere af Pligt end egentlig af Lyst. Allerede som Dreng havde han haft Interesse for og Kærlighed til Bøger; i Skoleaarene færdedes han meget paa Stiftsbiblioteket i Aalborg og oprettede selv et lille Lejebibliotek, hvor hans Kammerater kunde tilfredsstille deres Læselyst. Skønt han i Hovedstaden levede under temmelig fortrykte Forhold og ofte, efter hvad

han senere har fortalt, ikke havde Raad til at spise Middagsmad, drev han dog flittigt paa Studierne. Samtidigt søgte han ogsaa at hjælpe paa sine økonomiske Kaar ved at undervise i Skoler og blev for øvrigt ogsaa understøttet af flere Velyndere, bl. a. Professor Japetus Steenstrup, i hvis Hus han igennem flere Aar var en velset Gæst, og hvem han stadig bevarede i taknemlig Erindring. Snart fik han ogsaa Plads paa Regensen og havde her som Kontubernal den bekendte Knud Valløe, paa hvem han satte megen Pris, og lige til sin Død opbevarede han et ganske morsomt, hidtil utrykt Digt af ham. 1857 absolverede han sin medicinske Embedseksamen med laud og fik allerede samme Aar Ansættelse som Kandidat ved Almindeligt Hospital. Her optraadte han som Vejleder og Raadgiver for de yngre Studenter, der hidtil for det meste havde gaaet saa temmelig uden Tilsyn. Lægegerningen tiltalte ham imidlertid ikke, og, da hans Ven fra Studenterforeningen —, hvor Vahl som Medlem af Senioratet navnlig havde taget sig af Bogsamlingens Ordning —, den senere Overbibliotekar Chr. Bruun, der 1857 var bleven ansat ved det st. kgl. Bibliotek, Aaret efter opfordrede Vahl til at søge en Plads ved Biblioteket, gik denne med Glæde ind paa Forslaget og henvendte sig til den daværende Chef, Justitsraad Bølling, der i Aaret 1858 ansatte ham som lønnet Volontær under Bibliotekssekretær Fr. Fabricius. Tjenesten under ham, der i disse Aar led af en stadigt tiltagende Døvhed, kunde, efter hvad Vahl har fortalt, tidt være besværlig og ubehagelig, men dette Forhold varede ikke længe. 1861 gik Fabricius af, og Vahl ansattes da 6 Marts s. A. som fast Assistent og Bestyrer af den saakaldte »danske Sal«, den Afdeling af Biblioteket, der indeholder hele den danske Litteratur (herunder tillige den norske og den slesvig-holstenske) og desuden alle de Skrifter og Bøger, der i videste Forstand kan siges at staa i Berøring med dansk Aandsliv og Kultur. Ved en besynderlig og temmelig uheldig Ordning fik han til Medhjælp sin forrige Overordnede Fabricius, et Arrangement, der sikkert har virket trykkende paa begge Parter.

Paa »danske Sal«, som han aldrig siden forlod, men bestyrede uafbrudt i 40 Aar, var Vahl ret i sit Es; med sin aldeles fabelagtige Hukommelse og sin udstrakte Læsning traadte han værdigt i sin Forgængers Spor, og utallige er de Besøgende der have nydt godt af hans Viden og benyttet sig af hans velvillige og altid redbonne Hjælp, der var af saa meget større Betydning, som der ved hans Tiltræden endnu ikke fandtes noget Katalog over den danske Samling. Ganske vist havde en af Bibliotekets dygtigste Embedsmænd, John Erichsen, allerede 1783—86 paa-begyndt et saadant Arbejde, men af forskellige Grunde var det ikke blevet fortsat, og, skønt der flere Gange fra Bibliotekets Side var henpeget paa dets Ønskelighed, ja Nødvendighed, var hele Sagen dog ligesom gaaet i Staa. Først da Bruun 1863 var blevet udnævnt til Chef for Biblioteket og Vahl til Underbibliotekar for danske Afdeling, blev Tanken til Virkelighed, idet disse to, der dengang stod i deres Manddoms fulde Kraft, satte al deres Energi ind paa at faa dette for Biblioteket og dets Benyttelse saa betydningsfulde Arbejde fremmet saa hurtigt som muligt. Med Iver tog Vahl fat paa sin Part heraf og arbejdede saa hurtigt og sikkert, at Renskrivningen af Kataloget allerede kunde tage sin Begyndelse 1864; Udarbejdelsen varede i 11 Aar; 1875 kom det sidste af de 60 Katalogbind (hvoraf flere dog er delt) fra Bogbinderen, og ved denne Lejlighed udgav Bruun et lille Festskrift, som han dedicerede til Vahl i taknemmelig Anerkendelse af hans utræt-

telige Virksomhed for Sagen. Han tilføjer, at Vahls Beskedenhed forhindrer ham i at bruge saa stærke rosende Ord om denne, som han ellers kunde føle sig tilskyndet til, og enhver, der har kendt Vahl, vil vide, at her netop er peget paa et af de mest karakteristiske Træk hos ham, der aldrig nogen Sinde trængte sig i Forgrunden, men i Ordets sande Forstand havde gjort det Valgsprog »bene vixit, qui bene latuit« til sit.

Kataloget har staaet sin Prøve i 25 Aar, og har end enkelte Afdelinger senere maattet omformes lidt, har dog selve det til Grund liggende Princip og System vist sig at være baade praktisk og let overskueligt. Efter Katalogets Afslutning blev det Vahls Sag stadigt at holde det i Orden og sørge for, at de ny erhvervede Bøger fik den rette Plads i Systemet, og enhver, der har haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med danske Afdelings Kataloger, vil have set hans smukke og faste Haandskrift paa saa godt som hver eneste Side. I 26 Aar, indtil 1901, indførte han hver eneste ny Bog i Katalogerne og erhvervede sig derigennem en Bogkundskaab som kun faa eller ingen herhjemme. Han var da ogsaa som et levende Leksikon over den danske Afdeling, og det var med fuld Sandhed, at Ernst v. d. Recke ved hans 70-aarige Fødselsdag sang:

»Naar i den vide »danske Sal«
vi ikke gaar i Blinde,
saa veed Enhver, det skyldes Vahl,
at vi kan Vejen finde«

En virkelig Hjærtesorg var det ham derfor, naar han maatte give fortabt overfor et af de utallige, ofte slet formulerede Spørgsmaal, der næsten daglig rettedes til ham. Indtil 1887, da hans Helbred tvang ham til at søge Assistance, besørgede han selv ganske alene baade den halvaarlige Modtagelse af de pligtige Tryksager, Seddelsskrivningen, Indførelsen i Katalogerne, Fremtagningen af Bøger baade til Udlaanet og Læsesalen, og fandt endda Tid til mange andre for Bibliotekets hensigtsmæssige Ordning og Benyttelse gavnlige og vigtige Foretagender. Den, der ikke har set Vahl ved Arbejdet, vil ikke kunne forstaa, hvorledes han fik Tid og Kraft til alt dette; men vi, som har set ham paa de Tider, hvor Tryksagerne strømmede ind, véd, at Arbejdet for ham kun var en Leg, og at han under dette ikke kendte til Træthed. Med ungdommelig Iver selv i Alderdommen tog han hver Morgen med lige frisk Energi fat paa de høje Stabler af Bogtrykkerafleveringer, der taarnede sig op uden for hans Værelse. Hver eneste Avis hele Landet over talte han igennem Nr. for Nr., besørgede Brevveksling med Trykkerier og havde dog altid Lejlighed til at ytre et venligt Ord til hver, som kom ind i hans hyggelige lille Kontor, hvor han tronede som en Patriark, afholdt af og set op til af alle de yngre, thi som kun faa forstod han at være ung med de unge trods sine hvide Haar. Han var som en gammel Kammerat for os alle, og hans Venskab var, naar det engang var vundet, stærkt og trofast. Noget af dette, men langt fra saa meget som vi, der daglig færdedes om ham, saa ogsaa alle de, der stod i en eller anden Forbindelse med Biblioteket, og det er vel næppe for meget sagt, at han ikke havde en eneste Fjende.

Men ved Siden af hans i og for Biblioteket saa betydningsfulde Virksomhed maa ikke glemmes de Arbejder, der have gjort hans Navn bekendt i større Kredse, nemlig hans ypperlige bibliografiske Fortegnelser over den danske Litteratur, ved

hvilke han efterfulgte Fabricius, og som strække sig over Tidsrummet 1849—1892. Det er blevet udtalt, at en Kritiker engang satte sig for at gennemgaa dem Titel for Titel for at finde en Fejl, men at han beskæmmet maatte tilstaa, at han ingen havde kunnet finde. Naturligvis findes der dog Fejl i dem, og ingen var villigere end Vahl til at erkende det, men hans Omhyggelighed og Samvittighedsfuldhed bragte ham til at undgaa de allerfleste af de Skær, paa hvilke en mindre bogkyndig upaatvivlelig vilde være stødt an. Hans øvrige Bidrag til Litteraturen ere kun faa og indskrænke sig hovedsagelig til nogle Tidsskriftsartikler fra hans Studentertid. Paa sine gamle Dage talte han tidt om, at han, naar han trak sig tilbage fra Biblioteket, (thi det stemte ikke med hans Karakter, naar Kræfterne tog af, at blive siddende paa en Plads, han ikke fuldt kunde udfylde), vilde udarbejde en Fortegnelse over Dimittenderne fra sin Fødebys Skole, og til dette Arbejde vilde hans udstrakte Personalkendskab, der ogsaa har lagt sig for Dagen i de af ham udgivne Jubilæums-Studenterfortegnelser, sikkert have gjort ham særlig skikket. Dette Arbejde fik han jo imidlertid ikke udført; han døde paa sin Plads, og det var sikkert det bedste, der kunde times ham.

Af ydre Anerkendelser kan nævnes, at han, der 9 September 1885 var blevet første Underbibliotekar, 8 April 1888 hædredes med Ridderkorset, hvortil 11te November 1893 føjedes Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Vahl ægtede 1868 Marie Kirstine Bentsen, der overlever ham.

»Gamle Vahl«, som han almindelig kaldtes oppe paa Biblioteket, bevares i kærligt og taknemmeligt Minde af alle sine gamle Kolleger, og, saa længe der findes en dansk Afdeling, vil hans Navn kendes og agtes paa det Bibliotek, han fra Ungdommen af viede alle sine Kræfter og sin varme og udelte Kærlighed.